

דבר העורך

בדחילו ורחימו קיבלתי על עצמי את עריכת **מסגרות מדיה**, הן בשל המורשת המכובדת שהותירו קודמי והן בשל ידיעת הקשיים שבהוצאת כתב עת אקדמי בכלל ובשפה העברית בפרט מהבחינות המקצועית והכלכלית גם יחד. העידוד והעזרה שקיבלתי מהנהלת האגודה היוצאת והנכנסת ומחברי האגודה שבחרו בי שכנעו אותי להרים את הכפפה ולהשתדל לעמוד באתגר.

אני מבקש להודות לעורכים הקודמים שעיצבו את כתב העת ופעלו להמשך הופעתו באופן נמרץ ויצירתי ולחברי המערכת היוצאת של כתב העת שעמדו לצדו. וכמאמר חז"ל, "אם אין לחם אין תורה", אני מבקש להודות לנותני החסות החדשים, חברת "גוגל" ישראל, שאלמלא תרומתם לא היה באפשרותנו להעלות כתב עת דיגיטלי זה, ערוך ומעוצב, לרשת.

אני שמח להגיש לחברי האגודה ולקוראים הנאמנים של **מסגרות מדיה**, גם אלה שאינם חברי האגודה, את הגיליון ה-15 של כתב העת. אמנם אני חתום עליו כעורך, אך למען ההגינות עלי לציין כי חלקים מתוכו קיבלתי בירושה – בשלבים שונים של עריכה – מקודמי, פרופ' גבי וימן. היה עלי להשלים תהליכים של שיפוט ושיפוט חוזר, להוסיף מאמרים ולוודא קבלת סקירות ספרים שזים הוא וליזום סקירות נוספות. על כך תבוא עליו הברכה.

גיליון זה לא היה עולה לרשת ללא התרומה המסורה של השופטים האנונימיים המעריכים את התאמתם של מאמריהם של כותבים אנונימיים עבורם באופן מעמיק ויסודי, ובעיקר באופן בונה ומקדם. אני מבקש להודות לכולם על ההיענות המהירה והעניינית, על התוכן המפורט והמעשיר של הערכתם ועל העמידה בלוחות הזמנים.

עוד אני מבקש להודות לחברי המערכת החדשה, ששמותיהם מפורטים בראש הגיליון, על ההיענות החיובית ועל הנכונות להירתם למשימה לשמר ולקדם את כתב העת. בפגישת המערכת הראשונה הועלו הצעות שונות לקידום כתב העת; אחת מהן הייתה לפתוח מדור לדו"חות מחקר. הצעה זו השתלבה עם הצעה אחרת שהועלתה בעבר: להקדיש מקום לדו"חות על עבודות דוקטור שאושרו. חיברנו את שתי ההצעות למסגרת אחת ויצרנו מדור חדש הממומש כבר בגיליון זה: בשדה מחקר התקשורת.

תודה לעורכת הלשונית הרצליה אפרתי ותודה מיוחדת לד"ר מתן אהרוני, שללא עזרתו השוטפת בארגון הגיליון ובהפקתו בנחישות ובנועם כל זה לא היה קורה.

מה בגיליון

החברה הישראלית על מרכיביה האתנו-תרבותיים והקונפליקטים החברתיים משמשת מצע עשיר ומרתק למאמרים, לעבודות דוקטור המוצגות בגיליון ולספרים הנסקרים. התחום המגוון והעשיר שבו אנו עוסקים מקבל ביטוי במבחר המאמרים שהתקבלו לפרסום בגיליון זה. העושר מתבטא בשילוב בין "מדיה הישנים" ל"מדיה החדשים" ובשילוב בין גישות ושיטות מחקר. התוצאה, לעניות דעתי, מגוונת ועשירה, מחדשת ומעמיקה.

שלושה מאמרים במדור המאמרים המקוריים. המאמר הפותח, מאמרם של מוחמד יונס וארן ליביו, מנתח תופעה מעניינת: השפעת השימוש במדיה הדיגיטלית הגלובלית על התפתחותה של שפה ייחודית לוקלית. המאמר בוחן את השיח של צעירים ערבים בישראל, המשתמשים בשפת הערביזי, שבה כותבים את השפה הערבית באותיות לטיניות ובספרות במדיה הדיגיטליים. השימוש

בערביזי בישראל נושא מאפיינים ייחודיים שהם שונים מן השימוש בשפה זו במדינות ערב, מפני שהשפה מבטאת אינטראקציה מורכבת בין שלוש שפות – ערבית, אנגלית ועברית – בסביבה פוליטית שבה כל בחירה תקשורתית נושאת מטען אידאולוגי, בשל יחסי הכוח בין המיעוט הלאומי הערבי לאוכלוסיית הרוב היהודית. המאמר מוסיף נדבך להבנת תהליכים המשלבים פוליטיקה, חברה, תרבות וטכנולוגיה בהקשר הכללי ובמציאות הישראלית הייחודית גם יחד.

מאמרם של טל לאור וסבינה ליסיציה מציע תובנות מעניינות על מדיום ותיק מאוד באריזה חדשה: הרדיו הדיגיטלי המקוון ואופן השימוש בו כמדיום אינטראקטיבי. למרות השימוש המועט באפשרויות האינטראקטיביות של המדיום המחקר מצביע, בניגוד לספרות המחקרית הקיימת, על כך שתושבי הפריפריה והאוכלוסייה הדתית משתמשים בהם יותר מתושבי המרכז וחילונים. ממצא זה מורה שקיים פוטנציאל מסוים של אוכלוסיות אלה לשימוש ברדיו המקוון ובאופציות האינטראקטיביות שהוא מאפשר להעצמתן.

מהמדיה החדשה למדיה הוותיקה ולתופעה חדשה יחסית במציאות הישראלית – הבניית הדימוי של אילי ההון בתקשורת המודפסת בישראל במאמרה של יעל אופנהיים. ממצאי מחקרה מלמדים כי בעוד דימוים של אילי ההון כאינדיווידואלים מבטא האדרה שלהם ותיאורם חיובי בעיקרו, תיאור העשירים כמכלול מגוון יותר ובין השאר גם שלילי. עם זאת, גם הסיקור השלילי והכביכול ביקורתי משתנה בעיתונים שנחקרו, **מעריב ודה מרקר**. מעניין, לדעתי, ללמוד כיצד העיתונות כיום בישראל, עם המסורת הסוציאל-דמוקרטית, מאשררת גם את המחקר הקלאסי של ליאו לוונטל, יוצא אסכולת פרנקפורט, על גיבורי התרבות של המגזינים האמריקניים במעבר מתרבות התעשייה לתרבות הצריכה.

בשדה מחקר התקשורת – דו"חות מחקר ותקצירי עבודות דוקטור

המדור החדש מציג הפעם שתי עבודות דוקטור שאושרו לאחרונה. לשתי העבודות המוצגות כאן יש היבטים תאורטיים מחדשים ומעניינים, בצד תובנות והמלצות לפעילות לקידום נושאים חשובים לחברה הישראלית הן בצד החברתי והן ביחסים בין קבוצות שונות בחברה.

עבודתה של שני הורביץ עוסקת בסוגיה מעניינת: מערכת היחסים שבין אמצעי התקשורת לפילנתרופים וארגוני פילנתרופיה. למעשה אפשר לראות קשרים מעניינים בין המאמר על תדמיתם של אילי ההון לבין הפילנתרופיה. במוקד העבודה מוצגת חשיבותו של השיח התקשורתי על פילנתרופיה, המתבטאת בהבניית דיון ציבורי על היקף הנתנה ועל מערכות האינטרסים של התורמים בעלי ההון כנגד אחריותה של המדינה לרווחתם של אזרחיה, ומשקפת את רוח התקופה וערכים חברתיים של נתינה וצדקה.

עבודת הדוקטור השנייה המוצגת במדור היא של מתן אהרוני, ועוסקת בשני תחומים עיקריים: התקשורת הקהילתית ותרבות הפנאי בחברה החרדית דרך בחינת הקולנוע החרדי. בכך היא מתחברת בעקיפין למאמר על הרדיו הדיגיטלי המקוון שהוצג לעיל. במחקר נבחנים אופני ההפקה, ההפצה וההתקבלות של סרטים עלילתיים של יוצרים ויוצרות חרדים מזרמים שונים, ומנותחים התכנים של חלקם. הסרטים החרדיים מופקים עבור צופים חרדים מקשת גילאים וממגוון מגזרים הפתוחים לטכנולוגיה מודרנית ומשתמשים בה.

במדור סקירת ספרים

המדור כולל הפעם סקירות מקיפות ומעמיקות על ארבעה ספרים שיצאו לאור בשנתיים האחרונות. ורד ויניצקי-סרוסי וז'רום בורדון כתבו סקירות על ספרם של אורן מאירס, אייל זנדברג ומוטי נייגר, *Communicating awe: Media memory and Holocaust commemoration*; דפנה למיש ודוד לוין סקרו את ספרם של עמית קמה וענת פירסט, **על ההדרה: ייצוגים תקשורתיים של "אחרים"**; גדעון קוץ ויחיאל לימור כתבו על ספרו של עוזי אלידע, **העולם הצהוב: לידת עיתונות ההמון הארץ-ישראלית (מ"הצבי ל"האור", 1884-1914)**. את המדור סוגרות סקירותיהם של עקיבא כהן ועוזי אלידע על ספרו של גבי וימן, **הסיפור החלוצי של חקר זעת הקהל: המכון למחקר חברתי שימושי, 1947-1994**. קריאה מהנה ומועילה ונא שלחו מאמרים, דו"חות מחקר וספרים לסקירה לגיליונות הבאים בהתאם לקול הקורא שבסוף הגיליון.

פרופ' הלל נוסק